



INSTITUTIONEN FÖR LITTERATUR,
IDÉHISTORIA OCH RELIGION

Drev, syndabockar och megäror

**Skildringen av metoo-rörelsen i Katarina Frostensons och Fredrik
Virtanens självbiografier**

Media Hunts, Scapegoats and Angry Mean Women

**The Description of the Metoo Movement in the Autobiographies of Katarina Frostenson
and Fredrik Virtanen**

Kristina Brändemo

Termin: HT 2019

Kurs: LV1310, Uppsatskurs, 15 hp.

Nivå: Kandidat

Handledare: Eva Borgström

Abstract

Bachelor Thesis in Literary Studies

Title: Media Hunts, Scapegoats and Angry Mean Women. The Description of the Metoo Movement in the Autobiographies of Katarina Frostenson and Fredrik Virtanen

Author: Kristina Brändemo

Year: Autumn 2019

Department: Faculty of Humanities, University of Gothenburg

Supervisor: Eva Borgström

Examiner: Mats Jansson

Keywords: Katarina Frostenson, Fredrik Virtanen, metoo, sexual violence, autobiography, Alexandra Pascalidou, Matilda Gustavsson, Jean-Claude Arnault

This thesis is an analysis of the description of the metoo movement in the autobiographies of poet Katarina Frostenson and journalist Fredrik Virtanen. Frostenson's husband, Jean-Claude Arnault, and Virtanen were both publicly accused of sexual harassment and rape during metoo.

The analysis takes as its starting point themes that can be extracted from two other works related to metoo: an anthology of texts on experiences of sexual violence edited by Alexandra Pascalidou and *Klubben* by Matilda Gustavsson which investigates Arnault's abuse. It then compares how Frostenson and Virtanen describe these same themes, using discourse analysis. Towards the end of the thesis the question of the reception of Frostenson's and Virtanen's description of metoo by reviewers is discussed.

The thesis shows that Frostenson and Virtanen paint a very negative picture of metoo. They both claim to be scapegoats and victims of media hunts. They describe the movement as a witch hunt and particularly Virtanen insists that the ethics of journalism were suspended during this time. They do not accept the picture presented by the other works of, for example, the magnitude of sexual violence or the suppression of stories about this violence. The analysis of the reviews shows that several reviewers sometimes use a similar discourse to Frostenson and Virtanen, especially in describing metoo as having had a negative impact on the ethics of journalism.

Innehåll

Inledning.....	1
Syfte	2
Frågeställning	2
Teoretiska perspektiv och begrepp.....	2
Metod	4
Material	4
Tidigare forskning	5
Analys.....	7
Röster från metoo-rörelsen.....	7
Nästan alla kvinnor.....	7
Skuldfrågan	8
Tystnadskulturen	9
Berättandet.....	9
Frostensons och Virtanens röster	10
Frostensons och Virtanens utgångspunkter	10
Diskursernas gemensamma nämnare	11
Nästan alla kvinnor.....	11
Skuldfrågan	13
Tystnadskulturen	15
Berättandet.....	18
Mottagandet av Frostensons och Virtanens verk.....	19
Avslutande diskussion.....	22
Litteraturförteckning	25
Tryckta källor	25
Elektroniska källor	26

Inledning

Hösten 2017 översköljs världen av kvinnors, och i vissa fall icke-binära och mäns, berättelser om sexuella övergrepp. I Sverige kommer upprop från en mängd olika yrkesgrupper, signerade av hundratals eller tusentals kvinnor. Som exempel kan nämnas #tystnadtagning med underskrifter från 576 skådespelare, #tystiklassen med vittnesmål från skolan, #utanskyddsnät om våldet mot flickor och kvinnor med erfarenhet av beroende och prostitution, och #akademiuppropet signerat av 2 400 kvinnor.¹

Flera har beskrivit metoo som en historisk händelse – ingen kan längre säga att hen inte visste. I *Nationalencyklopedin (NE)* definieras metoo-rörelsen som en kvinnorörelse som ”genomgående syftat till att lyfta fram sexuella trakasserier och övergrepp mot kvinnor [...] Gemensamt för kampanjerna är synliggörandet av en patriarkalt präglad samhällsstruktur, som ger förövaren, vanligtvis en man, möjlighet att missbruka sin maktfördel genom att begå sexuellt präglade handlingar av varierande brottsgrad.”² Vid denna tid hamnar sexuella övergrepp i just kultur- och medievärlden i fokus. Den 25 oktober publicerar *Svenska Dagbladet (SvD)* en artikel där *Aftonbladets* ledarskribent och mångåriga medarbetare Fredrik Virtanen anklagas för ”sextrakasserier och övergrepp” av tolv kvinnor.³ Den 21 november publiceras Matilda Gustavssons mycket uppmärksammade reportage i *Dagens Nyheter (DN)* om den då kallade ”Kulturprofilen”, Jean-Claude Arnault.⁴ Han anklagas för övergrepp på arton kvinnor, och blir senare dömd för två våldtäkter.⁵

Metoo-rörelsen har lämnat avtryck i svensk litteratur. Våren 2019 utkommer Katarina Frostensons (1953-) *K. Berättelsen* och Fredrik Virtanens (1971-) *Utan Nåd. En rannsaking*. Båda är mycket uppmärksammade självbiografier från de anklagades bänk, då Frostenson är gift med Arnault och tvingades lämna sin plats i Svenska Akademien som en följd av den kris avslöjandet av hennes makes övergrepp ledde till. I november kommer *Klubben. En undersökning*, där nämnda Matilda Gustavsson (1987-) fördjupar sitt granskande reportage. Flera antologier med berättelser om övergrepp av kvinnor med olika bakgrunder blir också

¹ Jonas Ohlin & Henrik Sköld ”#metoo samlar snart alla branscher i Sverige – här är listan”, *SVT Nyheter* 2017-11-20, <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/metoo-samlar-snart-alla-branscher-i-sverige-har-ar-listan>, hämtad 2020-01-09.

² *Nationalencyklopedin*, ”me too-rörelsen”, <https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/me-too-r%C3%B6relsen>, hämtad 2019-12-02.

³ Frida Sundkvist & Jenny Nordberg, ”12 kvinnor anklagar Aftonbladets profil för sextrakasserier och övergrepp”, *Svenska Dagbladet* 2017-10-25, <https://www.svd.se/12-kvinnor-anklagat-aftonbladets-profil-for-sextrakasserier-och-overgrepp>, hämtad 2020-01-07. Sedan fällningen i Pressens Opinionsnämnd har *Svd* anonymiserat artikeln.

⁴ Matilda Gustavsson, ”18 kvinnor: Kulturprofil har utsatt oss för övergrepp”, *Dagens Nyheter* 2017-11-21, <https://www.dn.se/kultur-noje/18-kvinnor-kulturprofil-har-utsatt-oss-for-overgrepp/>, hämtad 2020-01-07.

⁵ Hugo Lindqvist, Mohamed Yussuf & Sverker Lenas ”Hovrätten dömer Kulturprofilen till två och ett halvt års fängelse”, *Dagens Nyheter* 2018-12-03, <https://www.dn.se/kultur-noje/domen-mot-kulturprofilen-offentliggors-i-dag/>, hämtad 2020-01-07.

publicerade, bland annat *Me too. Så går vi vidare. Röster, redskap och råd* (2017), sammanställd av Alexandra Pascalidou (1970-). Dessa verk, hur de skiljer sig från varandra, och mottagandet av dem, säger något viktigt om litteraturen och dess relation till resten av samhället.

I min uppsats kommer jag att använda dessa fyra verk, med särskilt fokus på de två självbiografierna. Jag kommer att undersöka hur Frostenson och Virtanen beskriver metoo-rörelsen, samt hur detta skiljer sig från hur metoo beskrivs i Gustavssons och Pascalidous verk. Jag kommer också att undersöka hur recensenter mottagit Frostensons och Virtanens skildring av metoo. Jag undersöker alltså olika diskurser om metoo.

Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka hur metoo-rörelsen beskrivs i Katarina Frostensons och Fredrik Virtanens respektive självbiografier *K. Berättelsen* och *Utan Nåd. En rannsaking*, samt att jämföra dessa beskrivningar med hur metoo skildras i Matilda Gustavssons *Klubben. En undersökning* och Alexandra Pascalidous *Me too. Så går vi vidare. Röster, redskap och råd*.

Frågeställning

Jag söker besvara dessa frågor:

- Hur beskriver Frostenson och Virtanen metoo-rörelsen?
- Hur skiljer sig Frostensons och Virtanens beskrivningar från det som sägs i Gustavssons och Pascalidous verk? Var är texterna överens?

En mindre fråga som ställs i slutet av uppsatsen är:

- Hur förhåller sig recensenter av Frostensons och Virtanens verk till deras beskrivningar av metoo?

Teoretiska perspektiv och begrepp

Eftersom jag vill undersöka olika diskurser om metoo så passar diskursanalys som teoretisk utgångspunkt. I *Diskursanalys i praktiken* (2007) skriver Mats Börjesson och Eva Palmblad

att en ofta använd definition av *diskurs* är ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen”.⁶ En diskurs sätter ”ramar för vilka presentationer som kan göras för att dessa ska bli betraktade som sanna, korrekta, rimliga”.⁷ Inom dessa ramar ryms sätt att tala och tänka om ett visst ämne, till exempel metoo, och de värderingar som är knutna till just denna diskurs. I *NE* står det att

diskursen så starkt styr vår verklighetsuppfattning att vi är fångade i den. Samtidigt finns det uppenbarligen många olika diskurser. Våra ords och därmed tankars innebörder styrs enligt detta föreställningssätt av i vilken diskurs vi befinner oss, och missförstånd eller oförståelse uppstår om vi i vår kommunikation med andra ”inte är i samma diskurs”.⁸

För att analysera hur Frostensons och Virtanens diskurs skiljer sig från diskursen hos Gustavsson och Pascalidou kommer jag att använda verktyg ur *Diskursanalys som teori och metod* (2000) av Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips (se metodavsnittet). Winther Jørgensen och Phillips definierar en forskaruppgift här som att ”undersöka vilka mönster det finns i utsagorna – och vilka sociala konsekvenser som olika diskursiva framställningar av verkligheten får”.⁹ Litteratur har förmågan att påverka läsaren och därmed hur hen tänker om ett visst ämne. Därför vill jag också kort undersöka hur en viss grupp läsare, recensenterna, mottagit Frostensons och Virtanens diskurs.

Arne Melberg skriver om *självframställning* och samlar däri de strategier en författare kan använda sig av för att ”minnas, rekonstruera och konstruera sig själv och sitt själv”.¹⁰ Han beskriver detta som ett positivt begrepp: istället för den polariserande tanken att litteratur antingen är ”riktig” eller inte, alltså påhittad eller sann, så får självframställning vara ”både litterär och sakligt verklighetsbeskrivande”.¹¹ För att undersöka hur självbiografier kan användas för att framföra en diskurs kommer jag att använda Melbergs *Självskrivet. Om självframställning i litteraturen* (2008) samt *Reading Autobiography. A Guide for Interpreting Life Narratives* (2010) av Sidonie Smith och Julia Watson. Den sistnämnda kommer jag att använda för att kommentera mer specifika aspekter av självbiografierna.

⁶ Mats Börjesson & Eva Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Malmö: Liber, 2007, s. 13.

⁷ Ibid.

⁸ *Nationalencyklopedin*, ”diskurs”, [https://www-ne-](https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/diskurs_1)

[se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/diskurs_1](https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/diskurs_1), hämtad 2020-01-09.

⁹ Marianne Winther Jørgensen & Louise Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur, 2000, s. 28.

¹⁰ Arne Melberg, *Självskrivet. Om självframställning i litteraturen*, Stockholm: Atlantis, 2008, s. 9.

¹¹ Ibid., s. 10.

I min analys av kritikernas mottagande av Frostensons och Virtanens verk hänvisar jag till *The Routledge Reader in Rhetorical Criticism* (2013), redigerad av Brian L. Ott och Greg Dickinson som tar upp olika sätt att tänka på litteraturkritik.

Jag kommer oftast att använda begreppet *sexuella övergrepp* som samlingsterm för att beskriva handlingar som rör sig över ett brett spektrum och innehåller både till exempel trakasserier och våldtäkt. Enligt *Svenska Akademiens ordlista (SAOL)* betyder övergrepp ”kränkande angrepp” och enligt *Svensk ordbok (SO)* betyder det ”lagstridig handling som är riktad mot enskild person utförd av ngn starkare el. mäktigare”.¹²

Metod

För att skapa en grund att bygga min analys på ska jag först göra en kortare sammanställning av det som framkommer i Gustavssons reportagebok och Pascalidous antologi. Winther Jørgensen och Phillips föreslår att en delar in sitt material i teman och jag kommer att använda denna metod.¹³ Jag kommer sedan att undersöka hur Frostenson och Virtanen ställer sig till dessa olika teman, samt vilka mönster som finns i deras ställningstagande. Här begagnar jag mig också av *krispunkter*, ett sätt att hitta friktion mellan olika diskurser.¹⁴

Jag använder också ett annat verktyg från Winther Jørgensen och Phillips, det som benämns *flytande signifikant*.¹⁵ Dessa signifikanter är begrepp vars betydelse det råder oenighet om. Båda sidor använder dem för sina egna syften. Det kan till exempel vara ordet *tystnadskultur*, som kan användas både för att beskriva den tystnad som råder kring övergrepp och den tystnad som uppstår kring de anklagade.

Winther Jørgensen och Phillips skriver också att ”områden där alla diskurserna inom en given diskursordning delar samma självklarheter, är stabila”.¹⁶ I min analys kommer jag att leta efter sådana stabila områden där diskurserna jag undersöker kan mötas.

Material

Som redan framgått består mitt primärmaterial av:

- *K. Berättelsen* av Katarina Frostenson

¹² *Svenska Akademiens ordlista* och *Svensk ordbok*, ”övergrepp”
<https://svenska.se/tre/?sok=%C3%B6vergrepp&pz=2>, hämtad 2020-01-07.

¹³ Winther Jørgensen och Phillips, s. 122.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid., s. 141.

¹⁶ Ibid., s. 135.

- *Utan Nåd. En rannsaking* av Fredrik Virtanen.

Som jämförelsematerial använder jag:

- *Klubben. En undersökning* av Matilda Gustavsson
- *Me too. Så går vi vidare. Röster, redskap och råd*, antologi sammanställd av Alexandra Pascalidou.

Tidigare forskning

Frostensons och Virtanens självbiografier samt Gustavssons reportagebok har kommit ut i år (2019). Pascalidous antologi kom ut 2017. Det har ännu inte forskats inom litteraturvetenskapen på dessa mycket aktuella verk.

Någon som har skrivit om sexuella övergrepp i litteraturhistorien, från antiken till idag, är Ebba Witt-Brattström. I *Historiens Metoo-vrål. #ärjagintemänniska* (2019) beskriver hon nutidens berättelser om övergrepp som en ”fragmentariserad vittneslitteratur”.¹⁷ Detta placerar dem i litteraturhistorien.

Witt-Brattström går igenom ett antal verk från olika historiska tider och platser och hur dessa har skildrat kvinnors erfarenheter av övergrepp: från Ovidius till Elin Wägner. Hon citerar signaturen ”Nitouche” som skrev om sexuella trakasserier i *SvD* 1905: ”Det hör också till hvardagsmaten, allt det där, det kommer igen lika orubbligt som pannkakan och ärtorna”.¹⁸ Det finns också litteratur som talat från den anklagades sida, här ur ”Hávamál”, nedtecknad på 1200-talet:

Ungmö's ord
 skall ingen tro,
 hustrutal ej heller;
 på välvande hjul
 deras hjärtan gjorts,
 brådnyck i bröstet dem lagts¹⁹

¹⁷ Ebba Witt-Brattström, *Historiens metoo-vrål. #ärjagintemänniska*, Stockholm: Norstedts, 2019, s. 9.

¹⁸ ”Nitouche”, *Svenska Dagbladet*, 1905-12-12, citerad i Witt-Brattström, s. 28.

¹⁹ ”Hávamál” (Den Höges Sång), i *Den poetiska Eddan*, Stockholm: Forum, 1964, citerad i Witt-Brattström, s. 57. Versen finns också här i en något annorlunda version: [https://heimskringla.no/wiki/Den_h%C3%B6ges_ord_\(NFS\)](https://heimskringla.no/wiki/Den_h%C3%B6ges_ord_(NFS)), vers 83, hämtad 2020-01-10.

För ytterligare en litteraturvetenskaplig analys kring självbiografiska berättelser om sexuella övergrepp använder jag essän ”Art/i/fact: Rereading Culture and Subjectivity through Sexual Abuse Survivors Narratives” av Marie Lovrod, från antologin *True Relations. Essays on Autobiography and the Postmodern* (1998).

Ninni Carlssons doktorsavhandling *Avslöjandets tid. Kvinnors bearbetning av sexuella övergrepp* (2009) undersöker kvinnors berättande om sexuella övergrepp de var med om som barn. Carlsson analyserar bland annat vad som anses vara sant eller falskt i olika tider, hur kvinnor har eller inte har kunnat vittna om övergrepp, samt vilket motstånd dessa berättelser ger upphov till. Hennes avhandling handlar inte om skönlitteratur, men om berättelser som liksom metoo-berättelserna kan införas i Witt-Brattströms fragmentiserade vittneslitteratur. Witt-Brattström tar också upp likheterna i hur berättelser om sexuella övergrepp behandlas i olika sammanhang. ”Ord står mot ord. I juridiken, i litteraturkritiken och i litteraturhistorien.”²⁰

Både Carlsson och Lovrod skriver om sexuella övergrepp på barn, medan det som beskrivs hos Gustavsson och Pascalidou framförallt handlar om övergrepp på vuxna. Men om en utgår från det som kvinnorna i *Me too. Så går vi vidare* och *Klubben* berättar kan liknande mönster synas, i relation till tystnadskultur och berättandet om sexuella övergrepp. Enligt Amnestys rapport *Time for change* (2019) så beräknas att ungefär ”112 000 personer utsattes för allvarliga sexualbrott, inklusive våldtäkt” i Sverige år 2017.²¹ Antalet polisanmälningar för våldtäkt var 5236.²² Detta tyder på att det också för vuxna finns många svårigheter att tala om övergrepp.

Ninni Carlssons har också skrivit en artikel om den negativa bilden av metoo-rörelsen, som jag använder i min analys och avslutande diskussion.

Jag kommer också att citera ur *Älska eller älskas. Makt och känslor i politiska biografier* (2018) av Margaretha Fahlgren och Birgitta Wistrand. Den behandlar hur människor i maktposition skriver sina självbiografier.

I min analys kommer jag också använda *Whose Story is this? Old Conflicts, New Chapters* (2019) av Rebecca Solnit, som bland annat behandlar metoo i samband med konstnärliga uttryck.

²⁰ Witt-Brattström s. 51.

²¹ Jennie Aquilonius, ”Amnestys rapport om våldtäkter i Norden: Nästan riskfritt att våldta” *Amnesty Press* 2019-06-19, <http://www.amnestypress.se/fran-tidningsarkivet/reportage/26465/amnestys-rapport-om-valdtakter-i-norden-nastan-ris/>, hämtad 2019-01-07.

²² Ibid.

Analys

Röster från metoo-rörelsen

Matilda Gustavsson går i *Klubben. En undersökning* djupare in på det hon undersökte i artikeln i *DN*: hur Jean-Claude Arnault kunde utnyttja sin position i kulturvärlden för att begå övergrepp i så många år. Alexandra Pascalidou har i *Me too. Så går vi vidare. Röster, redskap och råd* samlat över åttio kvinnors berättelser om både personliga erfarenheter av sexuella övergrepp och professionellt arbete med utsatta. Dessa verk ger en bild av vad metoo-rörelsen handlade om. Jag har valt ut fyra teman som återkommer i verken. Även om dessa teman inte ger en helhetsbild av metoo, anser jag att de beskriver viktiga aspekter av det rörelsen har tagit upp. De fyra temana är: omfattningen av sexuella övergrepp (att nästan alla kvinnor har någon form av erfarenhet av dem), skuldfrågan, tystnadskulturen och berättandet.

I analysen nedan nämns kvinnorna i *Klubben* nästan alltid bara vid förnamn, eftersom Gustavsson inte använder efternamn, medan de i Pascalidous antologi nämns med både för- och efternamn.

Nästan alla kvinnor

Rebecca Solnit skriver att alla män inte är förövare, men praktiskt taget alla kvinnor har påverkats av sexuella trakasserier eller våld.²³ De många metoo-uppropen, samt Gustavssons och Pascalidous verk, visar på att dessa övergrepp är allmänt spridda.

Gustavsson talar om metoo som ”en revolution för verkligheten” som har synliggjort ”en av de stora mänskliga erfarenheterna”.²⁴ Hon har aldrig förr upplevt fokus på detta ämne i nyhetsrapporteringen.²⁵

Också konsekvenserna i de utsattas liv blir nu mer synliga. Mona Sahlin skriver att livet som flicka och sedan kvinna i politiken, och det hat och hot som hon har mottagit har ”definierat mej som människa”.²⁶ Emma berättar i *Klubben* att hon blev våldtagen av Arnault. Hon har formats av att ”alltid ha hemligheter”.²⁷ Bernardita Núñez, som arbetar med kvinnor som utsatts för våld, slår fast: ”Att varje dag leva i skräck för att vad som helst kan hända när

²³ Rebecca Solnit, *Whose Story is this? Old Conflicts, New Chapters*, Chicago, Illinois: Haymarket Books, 2019, s. 83.

²⁴ Matilda Gustavsson, *Klubben. En undersökning*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2019, s. 28.

²⁵ *Ibid.*, s. 8.

²⁶ Alexandra Pascalidou (red.), *Me too. Så går vi vidare. Röster, redskap och råd*, Stockholm: Lava förlag, 2017, s. 64.

²⁷ Gustavsson, s. 155.

som helst – det är att leva under terrorhot”.²⁸ Mira beskriver att hon var så rädd för Arnault att hon ”började undvika folkmassor och klubbar” och oroade sig för att bli attackerad när hon rörde sig ensam i Stockholm.²⁹

Skuldfrågan

Gustavsson skriver att de kvinnor hon intervjuar

formulerar de kritiska frågorna själva:

- Hur kunde jag träffa honom igen?
- Hur kunde jag följa med honom hem efter allt jag fått höra?
- Hur kunde jag fortsätta gå på Forum?³⁰

Sanna talar om den skuld hon känner för att hon inte anmälde Arnault när han våldtog henne 1985. Hon hade kanske kunnat skydda andra.³¹

Få av förövarna har däremot tillskrivits skuld. Arnault hade ett (officiellt) fläckfritt förflutet innan artikeln i *DN*.³² Gustavsson tror ”som många andra” vid rättegången att han kommer att frikännas.³³ Få anmälningar och nästan inga domar nämns i Pascalidou's antologi.

Detta stämmer överens med statistiken. Av de 5 236 våldtäkter som polisanmäldes i Sverige 2017 ledde 236 fall till fällande dom, alltså 4,5 %.³⁴

Men metoo öppnar upp för att lägga mer skuld på förövarna. Emma, en av de som utsattes av Arnault, säger att hon kan börja hantera sin skam.³⁵ Lydia kan genomföra en polisanmälan av Arnault, efter att två gånger ha gått till polisen utan att våga fullfölja anmälan.³⁶

²⁸ Pascalidou, s. 132.

²⁹ Gustavsson, s. 103.

³⁰ *Ibid.*, s. 96.

³¹ *Ibid.*, s. 148.

³² *Ibid.*, s. 36.

³³ *Ibid.*, s. 221.

³⁴ Amnesty International, *Time for change. Justice for Rape Survivors in the Nordic Countries*, London: 2019, s. 81, <https://www.amnesty.se/agerahub/time-change/> klicka på länken “Den nya rapporten, Time for change: Justice for rape survivors in the Nordic countries”, hämtad 2019-01-03. 190 av dessa domar var för våldtäkt.

³⁵ Gustavsson, s. 169.

³⁶ *Ibid.*, s. 47.

Tystnadskulturen

Flera av de kvinnor som Arnault tafsade på beskriver hur andra, inklusive Katarina Frostenson, såg men inte ingrep.³⁷ Stefan Ingvarsson, svenskt kulturråd i Moskva, berättar att han som ung konfronterade Arnault men ”ju mer etablerad jag blivit, desto fegare”.³⁸ Malou von Sivers säger om sina nio år på Aftonbladet ”Jag blev själv aldrig utsatt, men såg och hörde andra som blev det. Jag höll tyst och jobbade vidare.”³⁹

Detta osynliggörande bidrar till att kvinnor själva är tysta om vad de varit med om. Anna-Karin Bylund blev våldtagen av Arnault. Hon skrev till Svenska Akademien och andra institutioner för att varna dem för honom. ”Att vittna utan att någon svarar skapar en känsla av isolering”, säger hon.⁴⁰

Vissa kvinnor som deltar i Pascalidou's antologi har blivit avrådade från medverkan: det skulle kunna skada deras karriärer.⁴¹ Gustavsson blir i arbetet med artikeln i *DN* varnad för att stöta sig med Arnault.⁴²

I och med metoo blev osynliggörandet synligt. Talandet om tystnadskulturen har orsakat en spricka i den.

Berättandet

När hon var fjorton år gammal blev Alexandra Pascalidou våldtagen. Förövaren var en man välkänd i hennes omgivning för att utnyttja flickor och unga kvinnor. Innan hon skriver sitt bidrag till antologin har hon inte berättat för sin familj.⁴³ Emma har också haft svårt för att tala om det som hänt. ”Jag orkade inte ens föreställa mig hur det skulle vara att sätta ord på vad som hänt inför manliga poliser [...] När jag duschade den natten visste jag att bevisen tvättades bort.”⁴⁴ Gustavsson, en kvinna som är journalist och därmed arbetar med ord, frågar sig: ”Hur pratar man ens om sexuella trakasserier och övergrepp?”⁴⁵

Arnault hotade de kvinnor som hade kunnat avslöja honom.⁴⁶ Men kvinnorna kan nu, med stöd av metoo-rörelsen, tala. Christine, som utsattes för övergrepp av Arnault, har ”aktivt valt att inte glömma [...] jag har velat vara redo”.⁴⁷ Och till slut, efter sjutton år, frågar någon.

³⁷ Gustavsson, se t. ex. s. 30f, s. 36 & s. 80.

³⁸ Ibid., s. 29.

³⁹ Pascalidou s. 32.

⁴⁰ Gustavsson, s. 204.

⁴¹ Pascalidou s. 10.

⁴² Gustavsson, s. 26.

⁴³ Pascalidou, s. 6ff.

⁴⁴ Gustavsson, s. 154.

⁴⁵ Ibid., s. 32.

⁴⁶ Ibid., se t. ex. s. 103.

Emma, som inte ens har kunnat berätta om våldtäkten för sin man, kan när hon har läst *DN:s* artikel om Arnault (där hon inte medverkar) prata om den. Hon berättar för en kollega hon lunchar med. Nästa dag för två vänner. Sedan ännu en kollega. ”Ingenting är sig likt.”⁴⁸

Frostensons och Virtanens röster

Katarina Frostenson och Fredrik Virtanen påverkades av metoo-rörelsen på ett helt annat sätt än de kvinnor jag har citerat ovan. De står på de anklagades sida. Hur skiljer sig deras beskrivning av rörelsen från beskrivningen hos Gustavsson och Pascalidou?

Frostensons och Virtanens utgångspunkter

K. Berättelsen är skriven i dagboksform och omfattar perioden från 23 november 2017 till 23 maj 2018. Den börjar med att Frostenson och Arnault lämnar Sverige efter *DN:s* artikel. Boken utspelar sig därefter för det mesta i Paris. Frostenson skriver om anklagelserna mot sin make, om att vandra omkring i staden, och om litteratur.

För Frostenson har *DN:s* avslöjanden inneburit en stor förändring i livet. Hon och hennes make stänger den lokal, Forum, där de har bedrivit kulturell verksamhet i nästan trettio år. Frostenson ger senare upp sin stol i Svenska Akademien. Dessutom tvingas hon hantera de allvarliga anklagelser som riktas mot hennes man. Enligt Frostenson är anklagelserna falska och hon känner sig sviken, utsatt och jagad.

Virtanens *Utan Nåd. En rannsaking* är indelad i fyra delar: en kort prolog som behandlar dagen då han namngavs i media som den man som våldtagit Cissi Wallin 2006. I Del 1 beskriver Virtanen sina nu avlägsna dagar som nöjesjournalist, med mycket sprit, droger och sex, samt sitt möte med Wallin. Den innehåller delar ur förhören med både Virtanen och Wallin i relation till våldtäktsanklagelsen. Del 2, den längsta, är en nedräkning från några dagar innan dagen då Wallin namngav honom i social media tills han blir namngiven i mainstream media och den närmaste tiden efter. Den tredje och sista delen handlar om de efterföljande månaderna och är också en form av analys av det inträffade.

Virtanen hävdar att han är oskyldigt anklagad och som Frostenson känner han sig utsatt för ett drev, faktiskt för ”det största pressetiska haveriet i Svenska Dagbladets historia”.⁴⁹ Det

⁴⁷ Gustavsson., s. 32.

⁴⁸ Ibid, s. 156.

⁴⁹ Fredrik Virtanen, *Utan Nåd. En rannsaking*, Oslo: Gloria Forlag, 2019, s. 141.

råder ingen tvivel om att anklagelserna har orsakat stress för både honom och hans familj. Han tvingas sluta på Aftonbladet och känner sig utstött och jagad.

Diskursernas gemensamma nämnare

Vi kan konstatera att Frostenson och Virtanen är en del av en diskurs om metoo där det florerar falska anklagelser och oskyldiga människor jagas. Gustavsson och Pascalidou är däremot en del av en diskurs som är positiv till metoo och anser att rörelsen har öppnat upp för framförallt kvinnor att tala om erfarenheter som de tidigare har tigit om.

Ett verktyg inom diskursanalys är som sagt att leta efter stabila områden där olika diskurser är överens. Frostenson håller med metoo-rörelsen om att sexuella övergrepp existerar. Men hon gör med hjälp av uttalanden från Catherine Deneuve, som enligt Frostenson har en oberoende ståndpunkt till metoo, en skillnad mellan ”dem som verkligen blivit utsatta för övergrepp” och ”dem som jagar i hopen, offerförklarar sig själva eller strävar efter att synas”.⁵⁰

Även Virtanen erkänner att det finns ett problem med ”patriarkatet” som han säger han själv har varit en del av.⁵¹ Annars nämner han knappt utsatta kvinnor.

Det stabila område där dessa två diskurser kan samsas verkar vara liten. Konsensus råder i att det finns sexuella övergrepp och någon form av förtryck mot kvinnor. Detta är något som det i princip råder konsensus om i samhället i stort och det vore svårt för Frostenson och Virtanen att behålla sin trovärdighet om de förnekade detta.

I den följande analysen av Frostensons och Virtanens verk kommer jag att använda de teman som jag fann i Gustavssons och Pascalidous verk.

Nästan alla kvinnor

Kvinnorna som talar hos Gustavsson och Pascalidou visar på att sexuella övergrepp är utbredda och har allvarliga konsekvenser för de drabbade. Frostenson och Virtanen erkänner existensen av övergrepp, men inte nödvändigtvis de konkreta berättelserna. De stannar inte heller vid att hävda sin egen eller sin makes oskuld.

Rebecca Solnit skriver om hur den teoretiska existensen av sexuella övergrepp ofta medges, men att själva berättelserna om dem ifrågasätts:

⁵⁰ Katarina Frostenson, *K. Berättelsen*, Stockholm: Polaris, 2019, s. 244.

⁵¹ Virtanen, s. 62.

This is the horrible conundrum of our two-faced society: we officially condemn rape and molestation, harassment and abuse, but too many within that “we” have also often insisted that those things did not happen when they did, and this denial is part of the fiction that men are objective, women are subjective, so subjective we must find them crazy, delusional [...].⁵²

Virtanen misstänker att vem som helst som han ”haft berusat sex med” kan kontakta *Expressen* och anklaga honom för övergrepp.⁵³ Detta ger intrycket av att kvinnor är överkänsliga och anmäler sådant som inte är brottsligt, något som inte styrks av statistiken som nämndes tidigare. Den talar snarare för att det finns en stor underrapportering av sexualbrott. Det passar inte heller ihop med det Lydia berättar i *Klubben*, om sin rädsla för att polisanmäla Arnault.

När Frostenson gör skillnad mellan de *verkligt* utsatta och de som talar i grupp, får hon det att låta som om själva mängden berättelser gör redogörelserna för övergrepp mindre trovärdiga – istället för tvärtom. När hon prisar Deneuves ”självständiga hållning” ger hon intrycket av att vara en av dem som kan se klart och göra en rationell bedömning, till skillnad från den irrationella hopen.⁵⁴

Virtanen säger att det ”visade sig att många påståenden var svaga, överdrivna eller falska”, utan att ge några belägg.⁵⁵ Orden ”visade sig” pekar mot någon form av avslöjanden om falska anklagelser under metoo. Dessa avslöjanden lyser dock med sin frånvaro. Detta är ett mycket starkt påstående som Virtanen gör i förbifarten, som något givet. Men forskningen underbygger inte tron på att kvinnor och barn ljuger om sexuella övergrepp mer än människor gör om andra brott. Enligt viss forskning är ungefär 1,5 % av anmälningar om våldtäkt falska.⁵⁶

Denna tid då vittnesmål om övergrepp fick en framträdande roll i media beskrivs av Virtanen som ”liknande masspsykos”.⁵⁷ Han erfar en stämning av ”nykonservativ offermentalitet”.⁵⁸ Han kallar feministiska aktivister för ”kyrktanter”.⁵⁹ Frostenson är också

⁵² Solnit, s. 71.

⁵³ Virtanen, s. 70.

⁵⁴ Frostenson, s. 244.

⁵⁵ Virtanen, s. 153.

⁵⁶ Christian Diesen och Eva Lokatt Diesen, ”Felaktiga föreställningar om falska våldtäktsanmälningar gör att de mest utsatta kvinnorna sviks”, *Advokaten*, 2008:4. <https://www.advokaten.se/Tidningsnummer/2008/Nr-4-2008-Argang-74/Felaktiga-forestallningar-om-falska-valdtaktsanmalningar-gor-att-de-mest-utsatta-kvinnorna-sviks/>, hämtad 2019-12-30.

⁵⁷ Virtanen, s. 150.

⁵⁸ *Ibid.*, s. 154.

⁵⁹ *Ibid.*, s. 156.

inne på någon form av sexualfientlighet då hon frågar sig om man vill tillbaka ”till separation mellan könen”.⁶⁰

Ninni Carlsson skriver om sexologen Alfred Kinsey, vars teorier fick stor spridning i Sverige och som beskrev anklagelser om sexuella övergrepp på barn som ”masshysteri”. Han ansåg också att det var negativt med ”sexualskräck hos vuxna”.⁶¹ Denna skräck kan hänvisa till vuxna som vill sätta gränser för andra vuxnas beteende, men också till en hälsosam reaktion på levda erfarenheter och trauman.

Konsekvenserna av övergrepp, som att känna sig definierad eller formad av dem eller att vara ständigt rädd, det som kvinnorna hos Gustavsson och Pascalidou beskriver, är inte något som tas upp hos Frostenson eller Virtanen. De ser sig själva som offer. I de olika diskurserna blir *offer* en flytande signifikant. Omfattningen av sexuella övergrepp är en krispunkt där diskurserna inte är överens.

Skuldfrågan

En annan krispunkt mellan diskurserna är vad som har hänt och inte hänt. Frostenson och Virtanen hävdar att situationer som beskrivits av kvinnor inte har inträffat, samt ifrågasätter vem som är offer och vem som är förövare. Denna oenighet visar på en tvist i frågan om skuld.

Som sagt leder metoo till att kvinnor som blivit utsatta för övergrepp kan tänka annorlunda kring egna känslor av skuld. Frostenson däremot talar om dem som hon anser bär skulden till att hon och hennes make har förlorat sin plats i samhället. Hon skyller DN:s artikel på dess ”avsky för ’finkulturen’”.⁶² Hon kallar kvinnorna som vittnat mot hennes man i tidningen för ”furier, hämndgudinnor [...] megäror”.⁶³ Hon påstår att anklagelserna har koppling till avundsjuka över att hon fick Nordiska Rådets pris 2016.⁶⁴

Svenska Akademien har enligt Frostenson blivit ”en del av ett skoningslöst drev, en syndabocksjakt utan like”.⁶⁵ Virtanen talar om ”en revolution som har behov av syndabockar”.⁶⁶

⁶⁰ Frostenson, s. 230.

⁶¹ Ninni Carlsson, *Avslöjandets tid. Kvinnors bearbetning av sexuella övergrepp*, Göteborg: Göteborgs universitet, 2009, s. 23.

⁶² Frostenson, s. 11.

⁶³ *Ibid.*, s. 10. ”Megära” betyder ”argsint och elak kvinna”, *Svenska Akademiens ordlista*, <https://svenska.se/tre/?sok=meg%C3%A4ra&pz=1>, hämtad 2020-01-10.

⁶⁴ *Ibid.*, s. 83.

⁶⁵ *Ibid.*, s. 104.

⁶⁶ Virtanen, s. 128.

Ordet *syndabock* betyder enligt *SAOL* ”person som ibl. oförtjänt får bära skulden för ngt”.⁶⁷ Här finns ännu en krispunkt där diskurserna står mot varandra. I *Klubben* ges bilden av att Arnault har varit fri att begå övergrepp utan några konsekvenser, eller skuld. Arnault ”tycktes sakna förmågan att uttrycka skam”.⁶⁸ När *Expressen* 1997 publicerar artiklar där Arnault anklagas för sexuella trakasserier av praktikanter på Forum följs inte anklagelserna upp av annan media. Istället samlar bland annat Horace Engdahl in namn till ett försvar av Arnault.⁶⁹ Arnault själv skryter på en krog för Emma, som han våldtog fem år tidigare, att det är han som är ”våldtäktsmannen i Expressen”.⁷⁰ Vissa uttrycker att Arnault efter bristen på konsekvenser av *Expressens* publicering visste att han kunde göra som han ville och att hans beteende blev ännu mer påstridigt.⁷¹

För de som tror på de arton kvinnornas berättelser i *DN* får Arnault till slut bära skulden för handlingar han har begått. Att benämna någon som syndabock föreslår däremot att hen får ta på sig skulden för andras handlingar och för därmed bort diskussionen från de konkreta handlingarna Arnault anklagas för. Det abstraherar diskursen kring sexuella övergrepp. Ninni Carlsson skriver om de intervjuer hon utfört med kvinnor som varit med om sexuella övergrepp som barn: ”Långsamt gick det upp för mig att de svar jag fick var berättelser [...] De innehöll *händelser* med tid, plats, personer, handlingar [...]”.⁷² Berättelser om övergrepp är konkreta och ibland exakta, som i Gustavssons och Pascalidous verk.

Marie Lovrod skriver om att relativisera sanningen om sexuella övergrepp i relation till Betsy Petersens självbiografi, *Dancing with daddy*:

The prosecutor/father, much like a philosopher or contemporary literary critic, raises a familiar refrain: “Surely even the so-called experts would agree that truth is a relative matter. Isn’t it presumptuous of you to claim that your version has special validity?” [...] this construction preserves the father’s fiction while claiming to destabilize all realities. In reply, the autobiographical voice breaks through the fantasy courtroom to declare the experience that the entire family history has been constructed to deny: “He stuck his penis in my mouth”⁷³

⁶⁷ Svenska Akademiens ordlista, ”syndabock” <https://svenska.se/tre/?sok=syndabock&pz=1>, hämtad 2020-01-02.

⁶⁸ Gustavsson, s. 71.

⁶⁹ Ibid., s. 201.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid., s. 202.

⁷² Carlsson, 2009, s. 49.

⁷³ Marie Lovrod, ”Art/i/fact: Rereading Culture and Subjectivity through Sexual Abuse Survivors Narratives”, *True relations. Essays on Autobiography and the Postmodern*, Red. G. Thomas Couser & Joseph Fichtelberg, Westport, Conn.: Greenwood Press, 1998, s. 26.

Frostenson kan inte i detalj motsäga berättelserna om sin make. Istället lägger hon, som pappan i citatet ovan, diskussionen på en annan nivå, den abstrakta. Användandet av ordet syndabock ska väcka sympati och misstänksamhet, trots att inga trovärdiga anledningar ges för nyttjandet av termen.

SVT:s *Uppdrag Granskning* gjorde ett kritiserat program om anklagelserna mot Virtanen.⁷⁴ Han citerar ur detta i *Utan Nåd*. Reportern frågar sig om Virtanen ”offrades” för att medierna ville ha en ”svensk Harvey Weinstein”.⁷⁵ Detta är ett intressant påstående. I ett samhälle där försvinnande få av de som utsätts för en våldtäkt får se sin förövare dömd, blir en våldtäktsman något ovanligt och ett svenskt Weinstein-monster i form av Arnault eller Virtanen kan vara bekvämt för media. I Pascalidou's antologi skriver Fanna Ndow och Amie Bramme Sey att ”[v]i kvinnor har lärt oss den hårda vägen att förövaren ofta är en kollega, vän, en bror, en pappa, en pojkvän.”⁷⁶ Men samhället i stort har bland annat på grund av bristen på domar ännu inte tvingats komma till denna insikt, och vill kanske inte göra så heller.

Om just bristen på domar mot våldtäktsmän och bristen på konsekvenser överhuvudtaget för förövare säger Frostenson och Virtanen mycket lite. Virtanen påpekar att utsatta kvinnor ”upplever att rättsväsendet svikit dem”.⁷⁷ Men statistiken talar snarare för att kvinnor (och barn och män som varit utsatta för sexuella övergrepp) de facto är svikna av rättssystemet.

Sidonie Smith och Julia Watson skriver att ”[p]eople tell stories of their lives through the cultural scripts available to them”.⁷⁸ Om kulturen inte accepterar att våldtäktsmän är vanliga män så är det svårt att erkänna att en själv är en sådan eller att en är gift med en våldtäktsman. Det gör det mycket svårt för Frostenson och Virtanen att erkänna att det skulle kunna ligga något i anklagelserna mot Arnault och Virtanen, och ger dem skäl till att misstänkliggöra också andra kvinnors berättelser.

Tystnadskulturen

Kvinnorna i Gustavssons och Pascalidou's verk beskriver en tystnadskultur kring sexuella övergrepp. Frostenson anser däremot att det är metoo som har gett upphov till en

⁷⁴ Amina Adelai & Siri Hill, ”UG:s program om metoo fälls i Granskningsnämnden”, *SVT Nyheter*, 2019-09-02, <https://www.svt.se/kultur/ug-falls-for-metoo-program>, hämtad 2020-01-03.

⁷⁵ Virtanen, s. 218.

⁷⁶ Pascalidou, s. 176.

⁷⁷ Virtanen, s. 204.

⁷⁸ Sidonie Smith & Julia Watson, *Reading Autobiography. A Guide for Interpreting Life Narratives*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2010, s. 56.

tystnadskultur: ”den obehagliga, fega, onda tystnaden [...] den kollektiva tystnaden: samtyckandet, eller samtigandet. Tystnaden som ska hålla samman en grupp. Den är avskryvård.”⁷⁹ Virtanen har ”inget arbete och min krets är minimerad”.⁸⁰ Båda säger att vännerna är rädda för att tala till deras försvar. *Tystnad* eller *tystnadskultur* blir en flytande signifikant, som båda sidor av diskursen vill definiera.

Virtanen får utstå hotfulla mejl och försöker likna metoo-rörelsens beteende med rasistiska rörelser.⁸¹ Han påstår att de som kommer råka illa ut ”nästa gång” är rasifierade människor (här använder Virtanen ett rasistiskt ord) och drar därmed paralleller till lynchningar.⁸² I en artikel han har skrivit i *Expressen* och som är publicerad i självbiografin, talar han om att förlag är rädda för att ge ut hans bok och att han inte får några förfrågningar om att skriva texter längre på grund av ”högaflarna och facklorna”, samt att ”lynchmobbar härskar” i ”laglöst land”.⁸³ Det är naturligtvis illa att bli hotad, något som många kvinnor i offentligheten har skrivit om, men när Virtanen på detta sätt beskriver sig själv som ett tystat offer för en mobb, har han raderat vad metoo handlade om. Han behöver inte förhålla sig till de anklagelser som riktas vare sig mot honom eller andra utan har fört diskussionen långt ifrån dess ursprung. I relation till förlagen skulle det kunna vara så att de inte vill ge ut en bok skriven av en man anklagad för våldtäkt. Det skulle också kunna vara så att de anser att Virtanens bok är av låg kvalitet.

Ett sätt att tysta någon är att beskriva hen på ett nedlåtande sätt. Frostenson skriver om Anna-Karin Bylund att Akademien fick veta ”vad det var för slags person det var fråga om”.⁸⁴ Svenska Akademien kallar hon för SA och den ständige sekreteraren för SS.⁸⁵ Här vill Frostenson naturligtvis ge associationer till nazismen och dess grupp-beteende, förtryck och förföljelse.

Virtanen påstår att tystnadskulturen leder till att ”inget ifrågasätts” när kvinnor berättar sina historier och män namnges som förövrare i sociala medier.⁸⁶ Han menar också att inga vittnesmål blir misstrodda.⁸⁷ Men kvinnorna delar många berättelser om hur de blivit ifrågasatta genom åren. Emmas man kommer med invändningar mot hennes beteende i

⁷⁹ Frostenson s. 236.

⁸⁰ Virtanen, s. 169.

⁸¹ Ibid., se t. ex. s. 87, s. 101 & s. 103.

⁸² Ibid., s. 113.

⁸³ Ibid., s. 241.

⁸⁴ Frostenson, s. 208.

⁸⁵ Ibid., s. 61.

⁸⁶ Virtanen, s. 108.

⁸⁷ Ibid., s. 111.

relation till Arnault.⁸⁸ Elisabeth Rynell blir som ung skuldbelagd för att ha ”släpat upp ett monster ur underjorden” efter att ha blivit våldtagen och hotad till livet.⁸⁹ Åsa Moberg berättar att en ”politiskt korrekt ung vänsterman” tog bort statistik rörande kvinnors erfarenhet av våld i nära relationer i en text hon skrivit, eftersom han ansåg att den var inkorrekt.⁹⁰ Som sagt ifrågasätter även kvinnorna sig själva.

Ordet yttrandefrihet är viktigt i vårt samhälle. Virtanen tar upp det i samband med att Staffan Heimersson får sparken från Aftonbladet efter att ha skrivit en krönika där han bland annat ”jämfört utrensningarna under svenska metoo med Moskvarättegångarna”.⁹¹ (I Moskvarättegångarna dömdes människor till döden efter att troligtvis ha blivit torterade för att erkänna skuld.⁹²) Enligt Virtanen medför sparkandet av Heimersson att de som tidigare ”inte vågat” kan ”ifrågasätta samhällsklimatet under metoo”.⁹³

Men Carlsson skriver istället om hur ”kvinnor jag intervjuade talar om en social gräns för yttrandefriheten [...] Alla mina intervjuade hade blivit diskriminerade på sådant sätt; bemötta som ’dålig’ flicka/kvinna; sexuellt lösaktig, lögnaktig [...]”.⁹⁴ Detta för att de hade gått över gränsen för vad som accepterades inom yttrandefrihetens ramar när de berättade om sina upplevelser. *Yttrandefrihet* betyder enligt SAOL ”grundlagsfäst rätt att framföra nästan vilka åsikter som helst” och kan alltså göras till en flytande signifikant.⁹⁵ Den åkallas av Virtanen i relation till Heimersson men metoo kan å andra sidan ses som en kraft *för* yttrandefriheten, då det skapade en större möjlighet för framförallt kvinnor att berätta om vad de varit med om.

Virtanen talar om rättssäkerhet för män som anklagas för sexuella övergrepp, till exempel gällande hans eget avsked från Aftonbladet.⁹⁶ Detta ords användande utmanas av metoo-rörelsen. Det betyder enligt SO ”rättsordning som ger den enskilde medborgaren ett visst mått av frihet och skydd mot övergrepp från andra medborgare el. från samhället självt”.⁹⁷ Kvinnorna i Pascalidou's antologi talar också om rättssäkerhet i relation till sig

⁸⁸ Gustavsson, s.169.

⁸⁹ Pascalidou, s. 71.

⁹⁰ Ibid., s.108.

⁹¹ Virtanen, s. 147.

⁹² Nationalencyklopedin ”Moskvaprocesserna”, <https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/moskvaprocesserna>, hämtad 2020-01-02.

⁹³ Virtanen, s. 147.

⁹⁴ Ninni Carlsson, ”Backlash mot #metoo-rörelsen”, *Feministiskt Perspektiv*, 2018-08-07,

<https://feministisktperspektiv.se/2018/08/07/backlash-mot-metoo-rorelsen/>, hämtad 2020-01-10.

⁹⁵ *Svenska Akademiens ordlista*, ”yttrandefrihet”, <https://svenska.se/tre/?sok=ytrandefrihet&pz=1>, hämtad 2020-01-03.

⁹⁶ Virtanen, s. 150.

⁹⁷ *Svensk ordbok*, ”rättssäkerhet”, <https://svenska.se/tre/?sok=r%C3%A4ttss%C3%A4kerhet&pz=2>, hämtad 2020-01-03.

själva, om *offrets* rättssäkerhet. Pascalidou skriver att ”rättsväsendet alltför ofta blottat sin oförmåga att ta kvinnors utsatthet på allvar”.⁹⁸ Alexandra Charles von Hofsten säger att det kanske finns rättssäkerhet ”i teorin” i våldtäktsfall ”men inte i praktiken”.⁹⁹ *Rättssäkerhet* blir alltså en flytande signifikant.

Berättandet

Enligt Carlsson berättar människor om sexuella övergrepp ”när det är möjligt”.¹⁰⁰ Hon säger också att ”kvinnorna börjar tänka, känna och handla annorlunda *med* diskursiva förändringar i tiden”.¹⁰¹ Hon talar om vad en gemenskap, eller rörelse, kan göra för möjligheten att berätta. ”När någon gör motstånd i solidaritet med, och omsorg om, en annan innebär det också att tolknings- och handlingsutrymmet vidgas för den som får en allierad.”¹⁰² Då är den stora vågen av berättande under metoo något naturligt och inte något att behandla med misstänksamhet.

Hos Frostenson och Virtanen blir dock gruppen av talande kvinnor något negativt och förstörande. Genom ord som ”metoo-journalistik” blandar Virtanen ihop metoo-rörelsens berättande och medias hantering av det.¹⁰³ Ordet *drev* förekommer flera gånger hos båda. Några exempel: Virtanen skriver om ”det feministiska drevet”, hänvisar till ”andra drev i historien” och talar om ”[e]tt drevs anatomi”.¹⁰⁴ Frostenson säger att Sara Danius ”instämmer i drevet, i mediekören”.¹⁰⁵

Enligt SAOL betyder drev ”drivning av villebråd; journalisters jakt på känd person”.¹⁰⁶ Vare sig Frostenson eller Virtanen har upplevt något unikt i relation till media, vad de än vill framhålla. Även om det i Sverige finns en princip inom pressen att inte namnge människor som inte blivit dömda för brott, så är det inte ovanligt att människor som anklagas för att ha handlat omoraliskt blir namngivna i, och jagade av, media. I slutarbetet med denna uppsats (januari 2019) blir till exempel en musiker namngiven med bild i *Expressen* som häktad för mord.¹⁰⁷ Att offentligt falla från hög höjd är naturligtvis en hemsk upplevelse, men många

⁹⁸ Pascalidou, s. 10.

⁹⁹ Ibid., s. 41.

¹⁰⁰ Carlsson, 2009, s. 21.

¹⁰¹ Ibid., s. 59.

¹⁰² Ibid., s. 73.

¹⁰³ Virtanen, s. 233.

¹⁰⁴ Ibid., s. 143, s. 191 & s. 204.

¹⁰⁵ Frostenson, s. 13.

¹⁰⁶ Svenska Akademiens ordlista, ”drev”, <https://svenska.se/tre/?sok=drev&pz=1>, hämtad 2020-01-03.

¹⁰⁷ Hannes Lundberg Andersson, Johan Ronge & Arne Lapidus ”Rapparen Yasin Byn är störst på Spotify – och häktad för mord”, *Expressen*, 2020-01-05, <https://www.expressen.se/nyheter/krim/rapparen-yasin-byn-ar-storst-pa-spotify-och-haktad-for-mord/>, hämtad 2020-01-08.

politiker och andra har råkat ut för detta. Enligt Virtanen är metoo dock något annorlunda. Nu är det ”dags att slakta män”.¹⁰⁸

Virtanen talar också om pressetik, ett begrepp som i relation till metoo har använts mest om namngivandet av anklagade män i media (som av vissa anses brista i pressetik). Virtanen framhåller att fällningar i Pressens Opinionsnämnd av artiklar relaterade till metoo visar på ”tredje statsmaktens kollaps”.¹⁰⁹ Enligt SAOL är pressetik en sammansättning av press och etik.¹¹⁰ Etik betyder ”läran om moraliskt gott och ont, sedelära”.¹¹¹ Alltså kan pressetik definieras som pressens moraliska beteende. Då kan *pressetik* bli till en av många flytande signifikanter i diskurser om metoo. Om pressetik handlar om pressens moral, kan en säga att övriga medias ignorering av *Expressens* publicering av anklagelserna mot Arnault 1997 var pressetiskt försvarbart? Och hur är det med det faktum att fokus i efterföljden av metoo har legat på specifika anklagade personer istället för på den stora omfattningen av sexualbrott, samt fokuseringen på de anklagade männens rättssäkerhet till skillnad från de utsatta kvinnorna, barnen och männen?

För kvinnorna i Gustavssons och Pascalidous verk handlade metoo om att berätta sin berättelse. Smith och Watson skriver om hur de självbiografiska berättelserna om slaveriets fasor möttes med motstånd: ”narratives, and the authority of experience asserted in them, enter a public arena where issues of verifiability and authenticity are fiercely contested by interested groups”.¹¹² Det är inte konstigt att det finns ett motstånd, speciellt från människor som har eller haft makt, mot att lyssna på berättelser som ifrågasätter dem, eller att de försöker kontrollera narrativet. En kan fråga sig i vilken utsträckning Frostenson och Virtanen har lyckats med detta?

Mottagandet av Frostensons och Virtanens verk

Smith och Watson säger att läsare inte är en homogen grupp. ”They are heterogeneous collectives for whom [...] certain stories, certain truths make sense at various moments.”¹¹³ En del av dessa läsarkollektiv utgörs av recensenter. Eftersom Frostensons och Virtanens verk är delar av en berättelse om ett samhällsfenomen vill jag kort diskutera hur deras diskurs om

¹⁰⁸ Virtanen, s. 108.

¹⁰⁹ Ibid., s. 160.

¹¹⁰ *Svenska Akademiens Ordlista*, ”pressetik”, <https://svenska.se/tre/?sok=pressetik&pz=2>, hämtad 2020-01-04.

¹¹¹ Ibid., ”etik”, <https://svenska.se/tre/?sok=etik&pz=1>, hämtad 2020-01-04.

¹¹² Smith & Watson, s. 35f.

¹¹³ Ibid., s. 97.

metoo mottagits av recensenterna i de största dagstidningarna. Hur förhåller de sig till det jag har tagit upp i den här uppsatsen?

Carl-Johan Malmberg skriver i *SvD* att Frostenson har ”klarhet och stringens” och att hennes ilska gör språket skarpare. Att kalla kvinnorna som har vittnat om hennes make för ”megäror” tycker han är ”uppfinningsrikt”.¹¹⁴ Jens Liljestrand säger dock i *Expressen* om samma ordval att Frostenson saknar ”allmän anständighet”.¹¹⁵

Malmberg hävdar att litteraturen måste få finnas som ”frizonen för det kompromisslöst individuella”.¹¹⁶ Jag är inte säker på att någon har föreslagit motsatsen. Men ska litteraturen *enbart* ses som individuell konst? Om en inte behöver förhålla sig till verkligheten kan megära bara vara en ovanlig formulering, inte en beteckning på en kvinna som vittnat om sexuella övergrepp. Aase Berg påpekar i *DN* att Frostenson knappt nämner det som hennes make faktiskt anklagas för.¹¹⁷ Malmberg kritiserar denna recension.¹¹⁸ Men att frikoppla ett verk från sitt sammanhang har konsekvenser. Ett verks påverkan på en diskurs som handlar om människors liv spelar roll och därmed spelar det roll att Frostenson helt undviker att ta anklagelserna mot Arnault på allvar.

Gunilla Kindstrand accepterar i sin recension i *SvD* en hel del av Virtanens diskurs. ”Det högerextrema föraktet [...] flöt ihop med det han kallar identitetsfeministernas. Det såg likadant ut, lät och luktade lika. Författaren [...] tydliggör [...] allianser och maktkonstellationer [...] Idag står det klart att mediernas hantering av fallet Virtanen kommer att gå till historien som ett etiskt haveri.”¹¹⁹ Lars Linder i *DN* är mer skeptisk. Han anser att bitar av boken är klarsynt men känner inte för Virtanen. I en bisats hävdar Linder däremot att metoo ledde till ”en del orättvist uthängda offer” utan att belägga detta. Han skriver senare om ”de pressetiska haverierna”.¹²⁰

I *Aftonbladet* påstår Mette-Line Thorup att metoo ”fick medierna att glömma alla fundamentala pressetiska regler” och att Virtanen är offer för en specifikt svensk ”tystnadskultur”.¹²¹ Hon uttalar sig nedsättande om ”orgien i självbekräftelse på sociala

¹¹⁴ Carl-Johan Malmberg, ”’K’. En makalös bok utan tukt, sans och måtta.” *Svenska Dagbladet*, 2019-05-31.

¹¹⁵ Jens Liljestrand, ”Folie à deux”, *Expressen*, 2019-05-24.

¹¹⁶ Malmberg, *Svenska Dagbladet*.

¹¹⁷ Aase Berg, ”Katarina Frostenson undviker sanningen i nya boken ’K’”, *Dagens Nyheter*, 2019-05-25.

¹¹⁸ Malmberg, *Svenska Dagbladet*.

¹¹⁹ Gunilla Kindstrand, ”Utan nåd. Hur kunde Virtanen tro att det skulle finnas en nåd?”, *Svenska Dagbladet*, 2019-05-03.

¹²⁰ Lars Linder, ”Fredrik Virtanen talar ur lidandets brunn”, *Dagens Nyheter*, 2019-05-04.

¹²¹ Mette-Line Thorup, ”Virtanen – ett offer för åsiktskorridoren”, *Aftonbladet*, 2019-04-29,

<https://www.aftonbladet.se/kultur/bokrecensioner/a/0nB6xM/virtanen--ett-offer-for-asiktskorridoren>, hämtad 2020-01-12.

medier, där man köper sig en PK-identitet genom att stödja #Metoo med likes”.¹²² Här porträtterar Thorup åtminstone delar av metoo-rörelsen som falsk.

Liljestrand uttalar en del kritik mot *Utan Nåd* men finner den ”fängslande, fascinerande och djupt berörande”, anser att verket har ”nerv och precision” och är ”enastående läsvärt och angeläget”.¹²³

Recensenterna uttrycker inte sympati med verkens utgångspunkter, att Arnault och Virtanen är oskyldiga. Linder vill inte tvivla på Wallin men ”i medier med utgivaransvar, måste han [...] ses som oskyldig”.¹²⁴ Thorup påpekar bristen på domar i våldtäktsfall.

Men flera av recensenterna har antagit åtminstone delar av Frostensons och Virtanens diskurs. Detta kanske eftersom denna diskurs har, som beskrivits av kvinnorna i deras berättelser, varit rådande. Till stor del har diskussionen om metoo inte handlat om att tusentals kvinnor vittnade om övergrepp de varit med om. Istället har den handlat om det som av många kallats ett pressetiskt haveri, att några anklagade män blev namngivna i media. Begrepp som rättssäkerhet, yttrandefrihet och pressetik har ännu inte blivit flytande signifikanter: här har Virtanens diskurs lyckats hålla sig kvar som den dominerande diskursen.

Johannes Anyuru skriver i relation till kvinnornas berättelser om Arnault att ”juridiken har sin plats men namnen har sin plats, och [...] ett antal kvinnor [...] använder detta mycket exakta namn om vad Kulturprofilen har utsatt dem för: våldtäkt.”¹²⁵ Kvinnornas berättelser kan alltså vara tillräckligt ”exakta” för att definiera vad som har hänt. Vi behöver inte använda den måttstock som juridiken, eller någon annan med makt, ger oss.

I *The Routledge Reader in Rhetorical Criticism* skriver Brian L Ott och Greg Dickinson att kritikern bör känna ett ansvar både inför verket och publiken.¹²⁶ Med en sådan utgångspunkt blir det svårt att se Frostensons och Virtanens verk som endast litteratur eller personliga berättelser om livskriser, vilket i stort sätt är hur de har blivit recenserade. Det handlar om en verklighetsuppfattning. Som påpekas i flera recensioner är de debattinlägg i diskussionen om metoo och sexuella övergrepp – då behöver de behandlas som sådana. Enligt Winther och Jørgensen skapar vi gemensam kunskap och sanningar i vår sociala samverkan. I detta skapande pågår också kampen om de områden där vi inte är överens om vad som är

¹²² Thorup, *Aftonbladet*.

¹²³ Jens Liljestrand, ”Försvarstalet”, *Expressen*, 2019-05-01.

¹²⁴ Linder, *Dagens Nyheter*.

¹²⁵ Johannes Anyuru, ”Johannes Anyuru: Vem vill ha ett pris från Svenska Akademien? Vill jag?”, *Dagens Nyheter*, 2018-05-30, <https://www.dn.se/kultur-noje/johannes-anyuru-vem-vill-ha-ett-pris-fran-svenska-akademien-vill-jag/>, hämtad 2020-01-08.

¹²⁶ Brian L. Ott & Greg Dickinson, *The Routledge Reader in Rhetorical Criticism*, New York: Routledge, 2013, s. 4.

sant.¹²⁷ Frostenson, Virtanen, recensenterna och kvinnorna som talar hos Gustavsson och Pascalidou är alla en del av denna kamp. Att hålla diskussionen om litterära verk, speciellt de som i så hög grad handlar om vår samtid, på en individuell nivå kan leda till att en inte förhåller sig till vad verket egentligen säger utan enbart till det som författaren själv vill säga. Något som har konsekvenser både för litteraturen och samhället.

Avslutande diskussion

I denna uppsats har jag försökt att ge en bild av hur metoo-rörelsen beskrivs i Katarina Frostensons och Fredrik Virtanens självbiografier. Jag har ställt deras uttalanden mot det som några av de kvinnor som vittnade under metoo har sagt.

De två diskurserna har inte mycket gemensamt. För de kvinnor som talar i Gustavssons och Pascalidous verk var metoo en form av befrielse: att kunna tala och att någon lyssnade. Både kvinnorörelsen och media har naturligtvis talat om sexuella övergrepp tidigare, men så vitt jag vet inte i denna omfattning. När upplevelserna av övergrepp skildrades i media blev de en accepterad del av kulturen, istället för något marginellt och outtalat.

I Frostensons och Virtanens verk framställs metoo som något hotfullt och okontrollerbart, vilket det måste ha varit för dem som individer. En behöver inte tvivla på Frostensons och Virtanens förtvivlan, däremot på deras analys av metoo som helhet. De framställer sig båda som offer. Särskilt Frostenson uttalar sig nedsättande om utsatta människor. De ifrågasätter att sexuella övergrepp skulle vara så vanliga som metoo tyder på. De uttalar allvarliga anklagelser om lögn, destruktivt grupp beteende och lynchningar, men ger inte mycket belägg för sina uttalanden. Carlsson skriver att denna typ av diskurs gör ”sexualbrottsoffer till förövre”.¹²⁸

Trots bristen på fakta i verket så påstår Virtanen att ”*Utan Nåd* är en dokumentär där innehållet är belagt och bevisligt enligt traditionella journalistiska principer.”¹²⁹ Han använder också begrepp som yttrandefrihet, rättssäkerhet och pressetik för att ge intrycket av att han för ett rationellt resonemang. Som jag har visat kan alla dessa begrepp göras till flytande signifikanter: yttrandefrihet, rättssäkerhet och pressetik borde gälla också för de som har utsatts för övergrepp.

Både Frostenson och Virtanen vill framställa sig själva som förnuftiga röster i motvind. Kvinnor som berättar om övergrepp framställs däremot som hysteriska, en idé som framförts

¹²⁷ Winther & Jørgensen, s. 12.

¹²⁸ Carlsson, *Feministiskt Perspektiv*, 2018.

¹²⁹ Virtanen, s. 248.

många gånger tidigare i historien. Båda författarna har motiv för att ifrågasätta hela metoo-rörelsen. De vill försvara sig själva, och dessutom ta tillbaka sina platser som erkända uttolkare av samtiden. Att säga att de båda har använt självbiografin för att ”rekonstruera [...] sig själv och sitt själv” borde vara okontroversiellt.¹³⁰ I en sådan här situation kan det naturligtvis också finnas ett behov av att bygga upp sitt eget jag för sig själv.

Att ta till självbiografin som strategi för att försvara sig är inget nytt för de som har resurserna att skriva den (och en person som försvarar sig, istället för att anklaga en annan, löper inte samma risk att stämmas för förtal). I *Älska eller älskas. Makt och känslor i politiska biografier* skriver Margaretha Fahlgren och Birgitta Wistrand om detta. ”Särskilt politiker som tvingats bort från maktpositioner skriver för att ge *sin* sanning och visa att de hade rätt och blev orättvist behandlade”.¹³¹ Att bekänna egen skuld eller på allvar rannsaka sig själv är inte så vanligt. ”Avböner eller andra former av ånger uttrycks sällan”.¹³² Frostensons och Virtanens verk är inte unika.

Smith och Watson diskuterar jagets olika nivåer i självbiografier och talar om ”the ideological ’I’” som ”steeped in ideology”.¹³³ Människor använder diskurser för att ge mening till sina upplevelser och normalisera sig själva och sitt liv.¹³⁴ Metoo-rörelsen är en ideologisk rörelse som använt självbiografiska berättelser. Frostenson och Virtanen använder också självbiografin för att föra fram sin ideologi. Genomgående är de mycket subjektiva i sina beskrivningar av metoo och uttrycker nästan inget intresse för det som rörelsen handlade om, och därmed visar de brist på intresse för andra människors situation och liv.

Med tanke på Melbergs beskrivning av självframställning som en kombination av litterär gestaltning och en beskrivning av sakförhållanden kan en påpeka att de som skriver självbiografier inte behöver förhålla sig till motargument eller statistik. De framställer sin sanning, inte samhällets sanning. Men de vill påverka vad samhället ser som sant. Deras ifrågasättande av till exempel omfattningen av sexuella övergrepp har trots bristen på verklighetsförankring ändå en påverkan på hur ämnet diskuteras, på de diskurser som är rådande.

En skillnad i de olika diskursernas utgångspunkter är att Frostenson och Virtanen har skrivit just individuella självbiografier. *Klubben* och *Metoo. Så går vi vidare* innehåller däremot båda kollektiv av röster. Detta gör Frostenson och Virtanen till ganska ensamma

¹³⁰ Melberg, s. 9.

¹³¹ Margaretha Fahlgren & Birgitta Wistrand, *Älska eller älskas. Makt och känslor i politiska biografier*, Stockholm: Appell förlag, 2018, s. 9.

¹³² Ibid., s. 242.

¹³³ Smith & Watson, s. 76.

¹³⁴ Ibid.

röster i förhållande till metoo. Men de är etablerade namn och deras verk har fått relativt stor uppmärksamhet i media, till exempel har de båda blivit recenserade i de fyra rikstäckande dagstidningarna.

En självbiografi är en partsinlaga. Men när, som i de flesta recensionerna, den individuella berättelsen får stå för sig själv, uppstår problemet med vem som får skriva historien. De utsatta fick tala under metoo, men har sedan dess inte hörts lika mycket.

Kvinnor berättade under metoo om de allvarliga konsekvenserna av sexuella övergrepp. Dessa varierade i styrka. Vissa kvinnor lever, som Bernardita Núñez uttryckte det, under terrorhot. Andra talar om hur det definierat deras liv. Att litteratur som ifrågasätter denna samhällssituation på ett så kraftfullt sätt som Frostenson och Virtanen gör, genom att till exempel tala om lögn, likna metoo vid rasistiska rörelser och komma med påståenden som att ”pöbelvälde och lynchningar hotar ta makten över samhällets institutioner”, har fått relativt bra kritik i dagstidningarna är förvånande.¹³⁵ Vad säger det om litteraturkritiken? Om Frostenson och Virtanens diskurs i relation till omfattningen av sexuella övergrepp, vem som bär skuld, var tystnadskultur råder och vems berättande som räknas, får stå åtminstone delvis oemotsagd, vad betyder det för de utsattas möjligheter att tala?

Solnit lägger fram en poäng som andra också tagit upp: ”we should not mourn the end of the creative lives of the men being outed as predators; we should contemplate the creative contributions we never had, will never know, because their creators were crushed or shut out.”¹³⁶ Metoo har som påpekats anklagats för att vara ett hot mot yttrandefriheten. Men istället kan det vara en del av ett nytt kapitel, inte bara i samhället men också i litteraturhistorien. En chans för litteraturen att öppna sig och välkomna in fler berättelser och därmed fler diskurser.

¹³⁵ Virtanen, s. 239.

¹³⁶ Solnit, s. 89.

Litteraturförteckning

Tryckta källor

- Berg, Aase, ”Katarina Frostenson undviker sanningen i nya boken ’K’”, *Dagens Nyheter*, 2019-05-25, s. 8
- Börjesson, Mats & Eva Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Malmö: Liber, 2007
- Carlsson, Ninni, *Avslöjandets tid. Kvinnors bearbetning av sexuella övergrepp*, Göteborg: Göteborgs universitet, 2009
- Fahlgren, Margaretha & Birgitta Wistrand, *Älska eller älskas. Makt och känslor i politiska biografier*, Stockholm: Appell förlag, 2018
- Frostenson, Katarina, *K. Berättelsen*, Stockholm: Polaris, 2019
- Gustavsson, Matilda, *Klubben. En undersökning*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2019
- Kindstrand, Gunilla, ”Utan nåd. Hur kunde Virtanen tro att det skulle finnas en nåd?”, *Svenska Dagbladet*, 2019-05-03, s. 28
- Liljestrand, Jens, ”Försvartalet”, *Expressen*, 2019-05-01, s. 6
- Liljestrand, Jens, ”Folie à deux”, *Expressen*, 2019-05-24, s. 6
- Linder, Lars, ”Fredrik Virtanen talar ur lidandets brunn”, *Dagens Nyheter*, 2019-05-04, s. 10
- Lovrod Marie, ”Art/i/fact: Rereading Culture and Subjectivity through Sexual Abuse Survivors Narratives”, *True relations. Essays on Autobiography and the Postmodern*, Red. G. Thomas Couser & Joseph Fichtelberg, Westport, Conn.: Greenwood Press, 1998, s. 23-32
- Malmberg, Carl-Johan, ”’K’. En makalös bok utan tukt, sans och måtta.” *Svenska Dagbladet*, 2019-05-31, s. 20–21
- Melberg, Arne, *Självskrivet. Om självframställning i litteraturen*, Stockholm: Atlantis, 2008
- Ott, Brian L. & Greg Dickinson (red.), *The Routledge Reader in Rhetorical Criticism*, New York: Routledge, 2013
- Pascalidou, Alexandra (red.), *Me too. Så går vi vidare. Röster, redskap och råd*, Stockholm: Lava förlag, 2017
- Smith, Sidonie och Julia Watson, *Reading Autobiography. A Guide for Interpreting Life Narratives*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2010, 2. Uppl [orig 2001]
- Solnit, Rebecca, *Whose Story is this? Old Conflicts, New Chapters*, Chicago, Illinois: Haymarket Books, 2019
- Virtanen, Fredrik, *Utan Nåd. En rannsaking*, Oslo: Gloria Forlag, 2019
- Winther Jørgensen, Marianne & Louise Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*, övers. Sven-Erik Torhell, Lund: Studentlitteratur, 2000
- Witt-Brattström, Ebba, *Historiens metoo-vrå. #ärjagintemänniska*, Stockholm: Norstedts, 2019

Elektroniska källor

Adelai Amina & Siri Hill, ”UG:s program om metoo fällt i Granskningsnämnden”, *SVT Nyheter*, 2019-09-02, <https://www.svt.se/kultur/ug-falls-for-metoo-program>, hämtad 2020-01-03

Amnesty International, *Time for change. Justice for Rape Survivors in the Nordic Countries*, London: 2019, <https://www.amnesty.se/agerahub/time-change/> klicka på länken ”Den nya rapporten, Time for change: Justice for rape survivors in the Nordic countries”, hämtad 2019-01-03

Anyuru, Johannes, ”Johannes Anyuru: Vem vill ha ett pris från Svenska Akademien? Vill jag?”, *Dagens Nyheter*, 2018-05-30, <https://www.dn.se/kultur-noje/johannes-anyuru-vem-vill-ha-ett-pris-fran-svenska-akademien-vill-jag/>, hämtad 2020-01-08

Aquilonius Jennie, ”Amnestys rapport om våldtäkter i Norden: Nästan riskfritt att våldta” *Amnesty Press*, 2019-06-19 <http://www.amnestypress.se/fran-tidningsarkivet/reportage/26465/amnestys-rapport-om-valdtakter-i-norden-nastan-ris/>, hämtad 2019-01-07

Carlsson, Ninni, ”Backlash mot #metoo-rörelsen”, *Feministiskt Perspektiv*, 2018-08-07, <https://feministisktperspektiv.se/2018/08/07/backlash-mot-metoo-rorelsen/>, hämtad 2020-10-01

Diesen, Christian & Eva Lokatt Diesen, ”Felaktiga föreställningar om falska våldtäktsanmälningar gör att de mest utsatta kvinnorna sviks”, *Advokaten*, 2008:4. <https://www.advokaten.se/Tidningsnummer/2008/Nr-4-2008-Argang-74/Felaktiga-forestallningar-om-falska-valdtaktsanmalningar-gor-att-de-mest-utsatta-kvinnorna-sviks/>, hämtad 2019-12-30

Gustavsson, Matilda, ”18 kvinnor: Kulturprofil har utsatt oss för övergrepp”, *Dagens Nyheter*, 2017-11-21, <https://www.dn.se/kultur-noje/18-kvinnor-kulturprofil-har-utsatt-oss-for-overgrepp/> hämtad 2020-01-08

Lindqvist Hugo, Mohamed Yussuf & Sverker Lenas, ”Hovrätten dömer Kulturprofilen till två och ett halvt års fängelse”, *Dagens Nyheter*, 2018-12-03, <https://www.dn.se/kultur-noje/domen-mot-kulturprofilen-offentliggors-i-dag/> hämtad 2020-01-07

Lundberg Andersson, Hannes, Johan Ronge & Arne Lapidus ”Rapparen Yasin Byn är störst på Spotify – och häktad för mord”, *Expressen*, 2020-01-05 <https://www.expressen.se/nyheter/krim/rapparen-yasin-byn-ar-storst-pa-spotify-och-haktad-for-mord/>, hämtad 2020-01-08

Nationalencyklopedin, <https://www.ne-se.ezproxy.ub.gu.se/>, hämtad 2020-01-08

Ohlin, Jonas & Henrik Sköld, ”#metoo samlar snart alla branscher i Sverige – här är listan”, *SVT Nyheter*, 2017-11-20, <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/metoo-samlar-snart-alla-branscher-i-sverige-har-ar-listan>, hämtad 2020-01-08

Sundkvist, Frida & Jenny Nordberg, ”12 kvinnor anklagar Aftonbladetprofil för sextrakasserier och övergrepp”, *Svenska Dagbladet*, 2017-10-25, <https://www.svd.se/12-kvinnor-anklagat-aftonbladetprofil-for-sextrakasserier-och-overgrepp>, hämtad 2020-01-07

Svenska Akademiens ordlista, <https://svenska.se/>, hämtad 2020-01-08

Svensk Ordbok, <https://svenska.se/>, hämtad 2020-01-08

Thorup, Mette-Line, ”Virtanen – ett offer för åsiktskorridoren”, *Aftonbladet*, 2019-04-29, <https://www.aftonbladet.se/kultur/bokrecensioner/a/0nB6xM/virtanen--ett-offer-for-asiktskorridoren>, hämtad 2020-01-12